

קצב ראש השנה דף ח עמוד א תלמוד בבלי שפה ברורה – עזר והדר" (ליום שישי)

מקשה הגמרא: וְהָיָה שְׁנֵינוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁאֶחָד בְּתַשְׁרֵי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְיוֹבְלֹת, וְהַיּוֹבֵל תְּלוּי בַּמַּעֲשֶׂה תְּקִיעַת שׁוֹפָר בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: מִשְׁנֵתֵינוּ כְּדַעַת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל כִּנּוּ שְׁלֹרֵב יוֹחֲנָן בֶּן
בְּרוּקָה הָיָה שֶׁהַיּוֹבֵל חָל מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְאֵינוּ תְּלוּי בַּתְּקִיעָה.
לְעִיל (א) הוּבֹא תִירֻצֵּיהֶם שֶׁל רַבָּא וְרַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק מְדוּעַ לֹא
נִקְטָה הַמִּשְׁנָה חֲמִשָּׁה רֵאשִׁי שָׁנִים, מִבִּיאוֹהָ הַגִּמְרָא תִירֻץ נֹסֶף: וְרַב
אֲשִׁי אָמַר, מִזֶּה שֶׁלֹּא מִנֵּה הַתָּנָא אֵלֹא אַרְבַּעַה רֵאשִׁי שָׁנִים הוּא מִפְּנֵי
שֶׁאֲרָבְעָן (ח) רֵאשִׁי הַשָּׁנִים הֵם שֶׁחָל חֲלִים בְּאַרְבָּעָן (ח) רֵאשִׁי חֲדָשִׁים,
וְלִכְּן לֹא נִמְנָו אֵלֹא אֶלּוּ, אֲךָ רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְרִגְלִים הַחֵל בִּט"ו בַּחוּדֶשׁ
לֹא נִמְנָה. וּמִשּׁוֹם כֵּךְ גַּם לֹא נִקְטָה הַמִּשְׁנָה אֶת רֵאשִׁי הַשָּׁנִים לְעֵנֶן
הַעוֹמֵר וְשׁוֹתֵי הַלֶּחֶם, כִּיּוֹן שֶׁאֵינֶם חֲלִים בִּרְאֵשׁ חוּדֶשׁ.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהֵלֵא אֶחָד מֵרֵאשִׁי הַשָּׁנִים הוּא בְּאַחַד בְּשָׁבָט רֹאשׁ
הַשָּׁנָה לְאִילָנוֹת, וְכִי סָתַם לָנוּ הַתָּנָא בְּמָה שֶׁנִּקְטָה אַרְבַּעַה רֵאשִׁי
שָׁנִים בְּבֵית שְׁמַאי, שֶׁהָרִי לְבֵית הַלֵּל הוּא בִּט"ו בּו. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא:
הַתָּנָא מִנֵּה בַתְּחִילָה אֶת רֹאשׁ חוּדֶשׁ שֶׁבֶט בֵּין אַרְבַּעַה רֵאשִׁי הַשָּׁנִים
וְאַחֵר כֵּךְ פִּירֵשׁ אֶת דְּבָרָיו וְהָיָה בְּאַחַד, שְׁלֹשָׁה מִתּוֹךְ הָאֲרַבְעָה
רֵאשִׁי שָׁנִים הֵם לְדָבָרֵי הַלֵּל, וְהִרְבִּיעִי שְׁמַאי הוּא בְּאַחַד בְּשָׁבָט, שְׁנִי
בַּמַּחְלֻקָּת בֵּית שְׁמַאי וְבֵית הַלֵּל.
שְׁנֵינוּ בַּמִּשְׁנָה (לְעִיל ב:) בְּאַחַד בְּאִלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׁר בַּהֲמָה,
רַבִּי אֱלֶעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים בְּאַחַד בְּתַשְׁרֵי.
הַגִּמְרָא מִבְּאֵרֶת טַעַם שְׁנֵי הַדְּעוֹת: אָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן, וְשִׁנְיָהֶם מִקְרָא
אֶחָד דָּרִישׁוּ, וְכֵל אֶחָד מִפִּרְשׁוֹ כִּפִּי שִׁיטָּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים סה יד) 'לְבָשׁוּ
כְּרִים הַצֹּמֵחַ וְעֲמֻקִּים וְעֲמֻקִּים כִּי יִתְרוֹעְעוּ אֶף יִשְׂרָאֵל' – הַצֹּמֵחַ הַתְּלַבְּשׁוּ
בְּשֵׁר עַל יְדֵי שֶׁהִתְעַבְּרוּ, וְעַמֻּקִּים יִתְכַּסּוּ בַתְּבוּאָה מִתּוֹךְ שֶׁהוֹרִיעָה
צוּמַחַת הָרֶבֶה, וְכַשִּׁיגִיעַ זְמַן הַקִּצֵּר בִּנְיִס, וְהַתְּבוּאָה תִּהְיֶה בְּקִשְׁתָּ
שֶׁלָּה, תִּנְשֵׁב בָּהֶן הָרֹחַ וְהַשְּׁבֵלִים נֹוקְשׁוֹת זֹו בּוֹ, וְנִרְאִיתָ
כַּמְשׁוּרָרוֹת. רַבִּי מֵאִיר, שֶׁהוּא הַתָּנָא קָמָא בַּמִּשְׁנֵתֵינוּ, כִּכֵּר, אִימְתִי
'לְבָשׁוּ כְּרִים הַצֹּמֵחַ' – מִתִּי הוּא זְמַן עֵיבוֹרֶם שֶׁל הַכִּבְשִׁים, בְּזִמְנָן
'עֲמֻקִּים וְעֲמֻקִּים כִּי' – בְּזִמְנָן שֶׁמִּתְכַּסִּים הָעַמֻּקִּים בַּתְּבוּאָה, וְאִימְתִי
'עֲמֻקִּים וְעֲמֻקִּים כִּי' בְּאַחַד שֶׁהוּא זְמַן צוּמַחַת הַתְּבוּאָה, נִמְצָא
שֶׁהַכִּבְשִׁים מִתְּעַבְּרוֹת בְּאַחַד, וְיוֹלְדוֹת בְּאַב, כִּיּוֹן שֶׁזְמַן עֵיבוֹרֶם שֶׁל
הַכִּבְשִׁים הוּא חֲמִשָּׁה חֲדָשִׁים, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֵחָן לְעֵנֶן
מַעֲשֵׁר בַּהֲמָה הוּא רֹאשׁ חוּדֶשׁ אֱלִיל, מִשּׁוֹם שֶׁבְּזִמְנָן זֶה כִּכֵּר נִולְדוּ
רוֹב הַכִּבְשִׁים שֶׁנִּתְעַבְּרוּ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה, וּמִכָּאֵן וְאֵילֶךְ מִתְחִילָה שֶׁנָּה
חֲדָשָׁה, וְעַל כֵּן הַיּוֹם שֶׁרָאוי לְהִיטֵב בּוֹ הַגְּבוּל בֵּין שָׁנָה לְשָׁנָה, הוּא
רֹאשׁ חוּדֶשׁ אֱלִיל. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלְקִים וְאוֹמְרִים שִׁישׁ
לְפָרֶשׁ הַפֶּסֶק בְּאוֹפֶן זֶה, אִימְתִי 'לְבָשׁוּ כְּרִים הַצֹּמֵחַ' – מִתִּי הוּא זְמַן
עֵיבוֹרֶם שֶׁל הַכִּבְשִׁים, בְּזִמְנָן שֶׁיִּתְרוֹעְעוּ אֶף יִשְׂרָאֵל' – בְּזִמְנָן
שֶׁהַשִּׁבְלִים אוֹמְרוֹת שִׁירָה, וְאִימְתִי שְׁבִלִים אוֹמְרוֹת שִׁירָה, בְּנִינָן
שֶׁהוּא זְמַן הַקִּצֵּר, נִמְצָא שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת בְּנִינָן וְיוֹלְדוֹת בְּאַלִּיל,
וּמִשּׁוֹם כֵּךְ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֵחָן לְעֵנֶן מַעֲשֵׁר בַּהֲמָה הוּא רֹאשׁ חוּדֶשׁ
תַּשְׁרִי, שֶׁבְּזִמְנָן זֶה כִּכֵּר נִולְדוּ רוֹב הַכִּבְשִׁים שֶׁנִּתְעַבְּרוּ בְּאוֹתָהּ הַשָּׁנָה,
וּמִכָּאֵן וְאֵילֶךְ מִתְחִילָה שֶׁנָּה חֲדָשָׁה.
שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְאֵדָּךְ נִמְי – רַבִּי מֵאִיר הָאֹמֵר שֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַעֲשֵׁר בַּהֲמָה הוּא אֱלִיל, הָאֵל בְּתִיב 'תִּתְרוֹעְעוּ אֶף יִשְׂרָאֵל', וּמִשְׁמַע
זְמַן עֵיבוֹר הַכִּבְשִׁים הוּא בְּזִמְנָן הַקִּצֵּר בִּנְיִס, וְאֵיךְ יִפְרֹשׁ זֹאת לְפִי
שִׁיטָּתוֹ שֶׁעֵיבוֹר הַכִּבְשִׁים הוּא בְּאֵדָּר. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: הָהוּא – פֶּסֶק
זֶה מִדְּבַר בְּאַפְלָתָא, דְּהִתְיָוִין בְּנִינָן – בְּכַבְשִׁים הַמִּתְאַחֲרוֹת
וּמִתְעַבְּרוֹת בִּנְיִס, אֲבָל רוֹב הַכִּבְשִׁים מִתְעַבְּרוֹת בְּאֵדָר.
שׁוֹאֵלֶת הַגִּמְרָא: וְאֵדָּךְ נִמְי – רַבִּי מֵאִיר הָאֹמֵר שֶׁמִּשְׁעוֹן הַסּוֹבְרִים
שֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׁר בַּהֲמָה הוּא בַּתְּשֵׁרִי כִיּוֹן שֶׁהַכִּבְשִׁים
מִתְעַבְּרוֹת בִּנְיִס, הַבְּתִיב 'וְעֲמֻקִּים וְעֲמֻקִּים כִּי' וּמִשְׁמַע זְמַן עֵיבוֹר
הַכִּבְשִׁים הוּא בְּזִמְנָן שֶׁמִּתְכַּסִּים הָעַמֻּקִּים בַּתְּבוּאָה, וְהֵינּוּ בַּחוּדֶשׁ
אֲדָר. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: הָהוּא בְּתַרְפִּיטָא, דְּהִתְיָוִין בְּאֵדָר – בְּכַבְשִׁים
הַחִרְפוֹת שֶׁמִּקְדִּימוֹת וּמִתְעַבְּרוֹת בְּאֵדָר, אֲבָל רוֹב הַכִּבְשִׁים
מִתְעַבְּרוֹת בִּנְיִס.
הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל פִּירוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחֲנָן בַּהֲסַבֵּר הַמַּחְלֻקָּת:
בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר הַסּוֹבֵר שֶׁרוֹב הַכִּבְשִׁים מִתְעַבְּרוֹת בְּאֵדָר,

בְּתַרְתִּיב – מִתְפַּרֵּשׁ הַכְּתוּב כְּסִדְרוֹ, 'לְבָשׁוּ כְּרִים הַצֹּמֵחַ' שֶׁהוּא זְמַן
עֵיבוֹר הַכִּבְשִׁים, וְזֶה בְּזִמְנָן שֶׁעֲמֻקִּים וְעֲמֻקִּים כִּי' דְּהֵינּוּ בְּאֵדָר,
וּמִמִּשְׁךְ הַפֶּסֶק, וְאִימָא נִמְי – וִישׁ גַּם מִיַּעוֹט כְּבָשִׁים שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת
כַּשִׁי'תִּתְרוֹעְעוּ אֶף יִשְׂרָאֵל' דְּהֵינּוּ בִּנְיִס. אֵלֹא לְרַבִּי אֱלֶעָזָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
הַסּוֹבְרִים שֶׁרוֹב הַכִּבְשִׁים מִתְעַבְּרוֹת בִּנְיִס בְּזִמְנָן שִׁי'תִּתְרוֹעְעוּ אֶף
יִשְׂרָאֵל, אִם כֵּן אִימָא מִיַּעֲרִי לִיה – הִיָּה צָרִיךְ הַפֶּסֶק לְהַכְתֵּב
לְחִיפָךְ, 'לְבָשׁוּ כְּרִים הַצֹּמֵחַ' – רוֹב הַכִּבְשִׁים מִתְעַבְּרוֹת, בְּזִמְנָן
שִׁי'תִּתְרוֹעְעוּ אֶף יִשְׂרָאֵל' – כַּשֶּׁהַשְּׁבִלִים אוֹמְרוֹת שִׁירָה, שֶׁהוּא בִּנְיִס,
וְאִימָא נִמְי – וִישׁ גַּם מִיַּעוֹט כְּבָשִׁים שֶׁמִּתְעַבְּרוֹת בְּזִמְנָן דְּעֲמֻקִּים
וְעֲמֻקִּים כִּי' שֶׁהוּא אֲדָר.
רַבָּא מִפְּרֵשׁ בְּאוֹפֶן אַחֵר אֶת טַעְמֵי שְׁנֵי הַדְּעוֹת: אֵלֹא אָמַר רַבָּא,
דְּכֹוֹלֵי עֲלֵמָא 'לְבָשׁוּ כְּרִים הַצֹּמֵחַ' בְּזִמְנָן שֶׁעֲמֻקִּים וְעֲמֻקִּים כִּי', דְּהֵינּוּ
שֶׁרוֹב הַכִּבְשִׁים מִתְעַבְּרוֹת בְּאֵדָר, וְהָכָא בְּהָא קָרָא קְמִיפְלִי –
וְנַחֲלִקוּ בִּפְרוּשׁ פֶּסֶק אַחֵר, שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבִּי מַעֲשֵׁר (דְּבָרִים יד כב) 'עֲשֵׂה
תִּעֲשֵׂה אֶת כָּל תְּבוּאֹת זֶרְעֶךָ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה. וְדָרְשׁוּ חֲכָמִים
מִכֵּךְ שֶׁכָּפַל הַכְּתוּב 'עֲשֵׂה תִעֲשֵׂה' שֶׁבְּשְׁנֵי מַעֲשֵׂי הַתְּבוּבָה מְדָבֵר,
אֶחָד מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, וְאֶחָד מַעֲשֵׂה דָגָן, וְנִכְתְּבוּ יָחִיד כְּדִי לְהַקְשִׁים זֶה
לְזֶה, רַבִּי מֵאִיר כִּכֵּר, מִקְשֵׁי מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה לְמַעֲשֵׂה דָגָן, מִזֶּה מַעֲשֵׂה דָגָן
סְמוּךְ לְמִקְרֵי עֵשׂוֹר, שֶׁהִדְרֵךְ לְהַנִּיחַ הַפִּירוֹת בְּכָל יְמֹת הַקִּצֵּץ
בְּשָׂדֶה לְהַתִּיבֵשׁ, וּבְאַחַד בַּתְּשֵׁרִי שֶׁהוּא סְמוּךְ לְזִמְנָן גַּמֵּר הַפִּירוֹת אִז
הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְעֵנֶן מַעֲשֵׁרוֹת, אֵף מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה סְמוּךְ לְמִקְרֵי
עֵשׂוֹר, וְכִיּוֹן שֶׁזְמַן לִידֵת הַכִּבְשִׁים הוּא בְּאֵב, לִכְּן רֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְמַעֲשֵׁר בַּהֲמָה בְּאֵדָר בְּאִלוּל, שֶׁזֶּהוּ סְמוּךְ לְגַמְרוֹ. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר וְרַבִּי
שְׁמַעוֹן כִּכֵּר, שֶׁהִקְשָׁה הוּא בְּאוֹפֶן אַחֵר, וְהוּא לְעֵנֶן הַזְּמַן, מִקְשֵׁי
מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה לְמַעֲשֵׂה דָגָן, מִזֶּה מַעֲשֵׂה דָגָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹו בְּאֵדָר
בַּתְּשֵׁרִי, אֵף מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹו בְּאֵדָר בַּתְּשֵׁרִי.
שְׁנֵינוּ בַּמִּשְׁנֵתֵינוּ (לְעִיל ב:) בְּאַחַד בְּתַשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים.
מִבְּרַת הַגִּמְרָא: לְמֵאִי הַלְּבָתָא – לְגַבִּי אִיזוֹ הַלְּבָתָא הַמִּשְׁנָה אוֹמֶרֶת
שֶׁאֶחָד בַּתְּשֵׁרִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים, אָמַר רַב פֶּפְא, לְשִׁמְרוֹת –
שֶׁהֵי כּוֹתְבִים בְּשִׁטְרוֹת שְׁנוֹת הַמַּלְכִּים, וְכִדִּי שִׁידְעוּ דְּהֵינּוּ מִזֶּה
דִּינוֹ שֶׁל הַשֹּׁטֵר הַיּוֹצֵא לְפָנֵיהֶם, אִם הוּא שֹׁטֵר מוֹקְדֵם אוֹ מְאוּחָר,
קִבְעוּ חֲכָמִים זְמַן יְדוּעַ לְתַחֲלִיל שְׁנַת הַמֶּלֶךְ. דְּהֵנָּה (שְׁבִיעִית פ"ז מ"ה),
שְׁתֵּי חוֹב הַמִּוִּקְדָּמִין – שִׁטְרוֹת שֶׁהוֹזְמִן שֶׁנִּכְתְּבָה בָּהֶם מוֹקְדֵם זְמַנָּן
הַהֲלוּאָה פְּסוּלִי, מִשּׁוֹם שֶׁבְּמִלּוֹת בְּשֹׁטֵר, אִם אֵין הִלּוּהָ מִשְׁלֵם,
יִכּוֹל הַמֶּלֶךְ לְגַבּוֹת מִקְרָעוֹת שֶׁמִּכֵּר הִלּוּהָ אַחֵר הַהֲלוּאָה, וְעַלּוֹל
הַמִּלּוּהָ לְגַבּוֹת שֶׁלֹּא כְּדִין מִקְרָעוֹת שֶׁנִּמְכְּרוּ מִזְמַן הַכְּתוּב בְּשֹׁטֵר
וּבִאֲמַת לֹא הִשְׁתַּעֲבָדוּ לְתַשְׁלוֹם הַחוֹב, שֶׁהָיָה נִמְכָּר קוֹדֵם
לְהֲלוּאָה, לִכְּן פְּסוּלוֹ חֲכָמִים. וְהַמְאֻחָרִין – אִם זְמַן הַשִּׁטְרוֹת
מְאוּחָר מִזְמַן הַהֲלוּאָה בְּשִׁטְרֵי, שֶׁבְּשִׁטְרוֹת אֵלּוּ אֵין חֲשֵׁשׁ אִם יִגְבֶּה
הַמִּלּוּהָ מִנְכָּסִים שֶׁמִּכֵּר הִלּוּהָ לְאַחֵר הַתֵּאֲרִיךְ הַכְּתוּב בְּשֹׁטֵר, שֶׁהָיָה
הוּא אַחֵר זְמַן הַהֲלוּאָה.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אֵיךְ אִפְשָׁר לְפָרֶשׁ שְׁכוּנוֹת הַמִּשְׁנָה שֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה
לְשָׁנִים הֵינּוּ לְעֵנֶן שְׁנוֹת הַמַּלְכִּים, וְהֵנָּה בַּמִּשְׁנֵתֵינוּ (לְעִיל ב) בְּאַחַד
בְּנִינָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים, וְאִמְרִינָן (בְּגִמְרָא סו) לְמֵאִי הַלְּבָתָא, וְאִמְרִי
רַב הִסְדָּא, לְשִׁמְרוֹת, וְאִם כֵּן מִבּוּאֵר שֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים הוּא
בִּנְיִס וְלֹא בַּתְּשֵׁרִי. מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לֹא קָשְׁיָא, בָּאָן – מִזֶּה שֶׁשְׁנֵינוּ
שִׁנִּינָן הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים, הֵינּוּ לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, בָּאָן – וְמִזֶּה
שֶׁשְׁנֵינוּ תַּשְׁתֵּרִי הוּא רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים, הֵינּוּ לְמִנְיָן שְׁנוֹת מַלְכֵי
אוֹמוֹת הָעוֹלָם.
מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אֵלֹא לְפִי זֶה הָאֵל דְּאָמַר רַב הִסְדָּא (לְעִיל ג) לֹא שְׁנֵי
שֶׁרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים הוּא בִּנְיִס אֵלֹא לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, אֲבָל לְמַלְכֵי
אוֹמוֹת הָעוֹלָם מִתְּשֵׁרִי מִינָן, רַב הִסְדָּא מִתְּנִיתִין אֲתָא לְאַשְׁמֻעִינָן –
וְכִי בֹא רַב חֲסִדָּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ דְּבַר הַמְּפֻרֶשׁ בַּמִּשְׁנָה.
מִתְרַצָּת הַגִּמְרָא: לֹא – אֵין כּוּוֹנוֹתָ לְפָרֶשׁ אֶת עֵצֶם הַחִילּוּק בֵּין מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל לְמַלְכֵי אוֹמוֹת הָעוֹלָם, אֵלֹא רַב הִסְדָּא קָרָא אֲתָא
לְאַשְׁמֻעִינָן – כּוּוֹנוֹתָ לְהַשְׁמִיעֵנוּ כִּיִּצֵּד לְמִדֵּים חִילּוּק זֶה מִהַכְּתוּבִים
בְּנַחְמִיָּה, וְכִפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל (סו).
תִּירֻץ נֹסֶף: וְאִיפְעִית אִימָא, אִפְשָׁר לְתַרְץ שֶׁרַב חֲסִדָּא בֹא לְחַדֵּשׁ

המשך ביאור למסכת ראש השנה ליום שישי עמ' א'

1 לנו את עצם הדין שראש השנה למלכי אומות העולם הוא
2 בתשרי, כיון שלדעתו אין הדבר מפורש במשנה, דרב חסדא כרבי
3 זירא מתני לה – רב חסדא פירש את מה שאמרה המשנה 'ראש
4 השנה לשנים' כרבי זירא, דרב זירא אמר, שכוונת המשנה שתשרי
5 הוא ראש השנה לתקופה – שתקופת החמה מתחילה מתשרי,
6 ומשנתינו כרבי אליעזר היא, דאמר בתשרי נברא העולם, ולכן מונים
7 את התקופה ומולד הלבנה מאחד בתשרי.
8 הגמרא מביאה פירוש נוסף למשנה: רב נחמן בר יצחק אמר, מה
9 ששנינו שאחד בתשרי הוא ראש השנה לשנים היינו לדין – שבו

10 הקב"ה דן את כל באי העולם וגוזר עליהם את אשר יקרה להם
11 עד תשרי הבא, דבתיב (דברים יא יב) 'ארץ אשר ה' אלהיך דרש
12 אותה, תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה'.
13 ודרשו חכמים שמראשית השנה נידון, מה יהא בסופה – מה יהא
14 במשך כל השנה עד סופה.
15 מבררת הגמרא: מפאי דתשרי הוא תחילת השנה לענין הדין.
16 משיבה הגמרא: דבתיב (תהלים פא ד) 'תקעו בחרש שופר, בפסח ליום
17 חגנו', ודרשו חכמים, איזהו חג

ראש השנה דף ח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה - עזו והדר" (ליום שישי) קצה

51 *
52 שנינו במשנתנו (לעיל ב:) באחד בתשרי ראש השנה לשנים
53 ולשמיטין וליובלות.
54 מקשה הגמרא: וכי ראש השנה ליובלות באחד בתשרי הוא, והרי
55 יובלות בעשרה בתשרי הוא, דכתיב בפרשת היובל (ויקרא כה ט)
56 שבשנת החמישים 'ביום הכפרים תעבירו שופר' הרי שנת היובל
57 מתחילה ביום הכפורים כשתוקעים בשופר.
58 מתרצת הגמרא: הא מני - משנתנו כדעת רבי ישמעאל בנו של רבי
59 יוחנן בן ברוקא היא. דתניא, נאמר לגבי יובל (ויקרא כה י) 'וקדשתם
60 את שנת החמישים שנה', מה תלמוד לומר - מדוע הוצרך הכתוב
61 לומר שהוא שנת החמישים והרי כבר נכתב קודם (שם כה חט)
62 'וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי
63 שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה. והעברת שופר תרועה
64 בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפרים, ומבואר שנת היובל
65 בשנת החמישים. אלא לפי שנאמר שהתקיעה תהיה 'ביום הכפרים'
66 יכול לא תהא שנת היובל מתקדשת אלא מיום הכפרים ואילך,
67 תלמוד לומר 'וקדשתם את שנת החמישים' מלמד שמתקדשת
68 והולכת מתחילתה - מאחד בתשרי, ומכאן אמר רבי ישמעאל בנו
69 של רבי יוחנן בן ברוקא, מראש השנה עד יום הכפורים של יובל,
70 לא היו עקרים עברים נפטין לביתיהן, שהרי נאמר 'והעברת שופר
71 תרועה וגו' ביום הכפרים, ורק אחר כך 'ושבתם איש אל אחותו
72 ואיש אל משפחתו תשוב' (שם כה י), ואולם לא משתעבדין
73 לאדוניהם, שהרי נאמר 'וקדשתם את שנת החמישים' ומשמע
74 שכבר מתחילתה מתקדשת, אלא מתחילת השנה ועד יום
75 הכיפורים העבדים אובלין ושותין ושמיחין, ועמוותיהן בראשונה,
76 כיון שהגיע יום הכפורים, ותקעו בית דין בשופר, נפטרו עקרים
77 לביתיהן וישרות חזרות לבעליהן. ולכן שנינו שאחד בתשרי ראש
78 השנה ליובלות, כיון שלדעת רבי ישמעאל ושנשנית משנתנו
79 כדעתו מתחיל היובל במקצת בראש השנה.
80 מבררת הגמרא: ודקנן החולקים וסוברים שנת היובל מתקדשת
81 רק מיום הכפורים, איך יפרשו הכתוב (ויקרא כה י) 'וקדשתם את שנת
82 החמישים שנה', והרי מיותר הוא כפי שנתבאר לעיל.
83 משיבה הגמרא: רבנן דורשים מפסוק זה, שנים אהה מקדש, וא
84 אהה מקדש חדשים, כלומר, שרק כשנכנסת שנת היובל מצוה על
85 בית דין לומר שהשנה מקודשת, אבל אין מצוה לקדש את החודש,
86 אלא מקודש הוא מאליה.
87 *
88 הגמרא מביאה ברייתא לענין זמן תחילת דיני היובל: תניא אידך,
89 נאמר (שם כה יא) 'יובל הוא שנת החמישים שנה', מה תלמוד לומר
90 'שנת החמישים שנה' והרי כבר נאמר בפסוק הקודם שהיובל בשנת
91 החמישים, שנאמר 'וקדשתם את שנת החמישים'. משיבה הברייתא:
92 אלא לפי שנאמר 'וקדשתם את שנת החמישים', ודרשו מכך שכבר
93 מתחילתה מתקדשת, יכול - הייתי אומר, בשם שמתקדשת והולכת
94 מתחילתה - בראש השנה, עד שמתקדשת לגמרי ביום הכפורים,
95 כך מתקדשת והולכת בסופה, ומנשכת קדושתה בשנת החמישים
96 ואחזת עד ליום הכפורים, ואל תתמה על כך שנמשכת לשנה
97 הבאה, שהרי מצינו שמוסיפין מחול על קדש (כמובא להלן ט), תלמוד
98 לומר, 'יובל הוא שנת החמישים', שנת החמישים אהה מקדש, וא
99 אהה מקדש שנת החמישים ואחזת.

1 שהחידוש (והירח) מתבסס בו, כלומר שמחמת קטנותו בשחרית
2 נראה רק במזרח, ומתבססה (אינו נראה) ליושבי מערב, ובערבית
3 נראה רק במערב, ומתבססה ליושבי מערב, הוי אומר זה יום טוב של
4 ראש השנה, אבל בשאר מועדים שאינם בתחילת החודש, הירח
5 נתמלא במקצת ונראה בכל מקום, ולכן ודאי כוונת הכתוב לראש
6 השנה. וכתוב בפסוק שלאחריו 'כי חק לישראל הוא משפט לאלהי
7 יעקב' - חק לישראל מאת הקב"ה לתקוע באותו היום, והוא יום
8 המשפט לקב"ה, הרי שזמן המשפט לקורות השנה כולה הוא
9 באחד בתשרי.
10 *
11 הגמרא מביאה דרשות נוספות שנאמרו על הפסוק שהוזכר: תנו
12 רבנן, נאמר 'כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב', מלמד, שאין
13 בית דין של מעלה נכנסין לדין בראש השנה, אלא אם בן קידשו בית
14 דין של מטה את החידוש, וכך מתפרש הפסוק, כי חק לישראל הוא,
15 בזמן שחק לישראל הוא והיינו שבית דין של מטה קבעו את
16 החודש, אזי 'משפט לאלקי יעקב'.
17 תניא אידך - שנינו בברייתא אחרת שפסוק זה נדרש באופן אחר,
18 'כי חק לישראל הוא, אין לי אלא שביום זה הוא משפט לישראל,
19 לאומות העולם מנין שגם הם נידונים באותו היום, תלמוד לומר
20 'משפט לאלהי יעקב', והיינו שאלהי יעקב דן את כל העולם, אם בן
21 שהוא יום דין לכל העולם מה תלמוד לומר 'כי חק לישראל', מלמד
22 הכתוב, שישראל נכנסין תחילה לדין, ואחריהם נכנסים לדין אומות
23 העולם. והטעם לכך בדרך חסדא, דאמר רב חסדא, מלך וצביור
24 שבאים לדין בפני הקב"ה, מלך נכנס תחילה לדין, כמו שנאמר
25 בדברי שלמה המלך (מלכים א' ח ט), 'לעשות משפט עבדו ומשפט
26 עמו' וישראל דבר יום ביומו' ו'משפט עבדו' היינו משפט שלמה
27 המלך בעצמו, ואחריו נאמר 'משפט עמו', ומכאן שהמלך נכנס
28 תחילה לדין ואחריו כל ישראל. מאי מעמא לסדר הזה בעת
29 המשפט, אי בעית אימא, לאו אורח ארעא - אין זה דרך ארץ
30 למימא מלכא אבדא - שיעמוד המלך בחוץ וימתין עד לגמר דינם
31 של העם. ואיבעית אימא, כדי שהמלך יכנס לדין מקמי דליפשו
32 חרין אף - קודם שיתרבה הכעס על עונות העם שנפקדו ונוכרו
33 כשדינם אותם. ומטעמים אלו יש להקדים גם את דינם של ישראל
34 לפני דינם של אומות העולם.
35 *
36 שנינו במשנתנו (לעיל ב:) באחד בתשרי ראש השנה לשנים
37 ולשמיטין.
38 מבררת הגמרא: מנין לנו שמתשרי חלה השמיטה ונאסרת
39 עבודת הקרקע. משיבה הגמרא: דכתיב (ויקרא כה ד) 'ובשנה השביעית
40 שבת שבתון יהיה לארץ, וגמר בגוריה שוה' 'שנה' 'שנה' 'מתשרי,
41 דכתיב (דברים יא יב) 'מראשית השנה' וכפי שנתבאר (לעיל ע"א) כוונת
42 פסוק זה לאחד בתשרי, ומכך אנו למדים שגם 'השנה' שנאמרה
43 לגבי שמיטה מתחילה בתשרי.
44 שואלת הגמרא: ולגמור בגוריה שוה 'שנה' 'שנה' 'מנין, דכתיב
45 בחודש ניסן (שמות יב ב) 'ראשון הוא לכם לחדשי השנה', ונלמד מכאן
46 שראש השנה לשמיטה הוא בניסן. משיבה הגמרא: דנין 'שנה'
47 שנכתבה בשמיטה שאין - שלא מוזכר עמה חדשים, מ'שנה'
48 שנכתבה בתשרי שאין עמה חדשים. ואין דיין 'שנה' שאין עמה
49 חדשים, משנה האמונה בניסן, שיש עמה הזכרת חדשים, שנאמר
50 'לחדשי השנה'.